

POBL VREIZH

4^L

MAE
1980
NIV. 123



HARPIT POBL VREIZH

KRP 2746-79 ROAZON
CCP RENNES

12^e listennad

Marcel M., Brest	10,00
An It. Kemener, Sant-Naser	50,00
J.-P. Goasdoue, Brest	20,00
Y. Coic, Confolens (1)	10,00
Jakes David, Athis-Mons (91) ..	10,00
L. Cevaer, Pont-ar-Veusenn	20,00
C. Le Guern, Herblay (95)	40,00
J. Thomas, Antibes (06)	20,00
M. Le Franc, Korle	10,00
Y.-V. An Deur, Kastell-Paol ...	100,00
Dishanw, Rosporden	1,00
P. Kersale, Dineol	20,00
Nicole Le G., Paris (75)	20,00
Y. Blanchard,	
Fontenay-aux-Roses (92)	110,00
E. Evenou, Ar Faoued	60,00
L. Andouard, Pleherel	60,00
J. Pouliquen, Brest	60,00
J. Fulup, Gwengamp	10,00
A. Le Pogam, Plañwour	40,00
A. Quesseveur, Montroules	25,00
J.-P. Le Mat, Berrien	10,00
A. Baudet, Sant-Ke	60,00
J.-C. Chapron, Sant-Malo	20,00
R. Riou, Lannuon	60,00
I. Simon-Barouh, Roazon	60,00
	1026,00
Diwar al listennadoù all	6209,00
	7235,00
War-un-dro	7235,00

Ahanta ! E oamp o klask mont betek 7000,00 lur en ur ober 12 mis. Emañ tapet, ha 235 a lurioù ouzhpenn ! Braw : tud a-fesson eo hon lennerion ! Gourc'hemennoù kaloneg dezo oll war-un-dro ! Gourc'hemennoù iwe da skipailh POBL VREIZH hag en deus bet pennegezh ha « divergontis »

KOMANANTOÙ

	boutin	40 L	V
P	skoaz	60 L	R
O	pe ouzhpenn		E
B	KRP ROAZON		I
L	2746-79		Z
	CCP RENNES		H

CAFÉ DES MOUETTES TAVARN AR SKREWED

Guinness diwar ar waskeres

Porzh a goñvers

BREST

Tél. 44.33.21

awalc'h ewid dont da c'houlenn ha da asgoulenn ho kwenneien diganeoc'h ! Vad a rafont. TRUGAREZ VRAS da oll lennerion ha komanantierion b/POBL VREIZH : a-drugarez d'ho tonesonoù, d'ho talc'husted, d'ho fealded eo bet paeet, gant profoù an 12 mis tremenet, talvoudegezh UN niverenn eus POBL VREIZH. Ur wech c'hoazh : bennozh ha trugarez deoc'h, a wir galon.

A-benn ar mis a zeu e vo digoret ur roll newez. Fiziañs hon eus e talc'ho hon lennerion da gass, beb un tammig, o gwenneien da b/POBL VREIZH. N'ousomp ket penaos e teuomp a-benn da zalc'her penn, ha da lakaad POBL VREIZH da zont er-maes beb mis... Dre chañs e vez gwraet toud al labour gant emsaverion eus an UDB na douchont gwennege ebed — eveljust — ewid ar pezh a raont. Gwir eo ema kont evelse gant kement kelaouenn a stourm a zo. Mes gant ar c'helaouennoù brezhoneg e vez kalz diaessoc'h ar jeu, ha dreistoll gant ur gelaouenn evel POBL VREIZH, politikel ha brezhoneg war ar memes tro. Politikel, da lared eo, o tispakañ hag oc'h embann sav-boent ur strollad politikel breizheg — an heni nemetañ — : n'eo ket sur e plijfe ar sav-boent-se d'an oll, rag an oll lennerion eus POBL VREIZH n'emañ ket e-barzh an UDB (« kentoc'h merwel ! » a lavarje unan !). Ha koulskoude, petra bennag ne lak ket POBL VREIZH he banniel en he godell, e vez lennet gant forzhig tud : martese ez eo abalamour d'ar brezhoneg. Ya, gwir eo, en ur gomanantiñ da b/POBL VREIZH, e harper ur gelaouenn vrezhoneg war ar memes tro. Ha mad eo evelse, a-benn ar fin. Mes, red eo ansav n'hellomp ket kuzhad mennoioù politikel an UDB ha chom heb o embann, peogwir ez eo perc'hennet POBL VREIZH gant an UDB end-eeun, ha peogwir ez eo emsaverion eus ar strollad-se a gass ar gelaouenn war-raog, gwelikañ ma c'hellont !

Ahanta, penaos 'vo kont gant ar c'hef a-benn 12 mis ahann ? 15% a c'hwezharc'hant a vez beb bloaz, en desped da v BARRE ha d'e rimadelloù. Neuse, lennerion ha komanantierion ger, e vije mad deoc'h kass 15% en tu all d'ar 7235 a lurioù ho peus kaset en ur ober 12 mis : 7235 + 15% = 8193 a lurioù. Lakaomp 8200, ha mad pell zo. An dra-se a ra wardro 700 lur beb mis. Bec'h dezi neuse, ha trugarez diwar vremañ. Ya, trugarez vras deoc'h ewid ho skoazell. Evel ma kane paotred ha merc'hed PLOGO : « Ni zalc'ho mad ataw ! »

POBL VREIZH

Troioù kamm Jacques Coup de Fréjac

Etre pobloù an Afrik ha re an Asi, hag a zo o stourm ewid en em zisober diouzh ar bec'h a zo war o choug, ha pobloù an Europ evel heni Vreizh pe heni Euskadi, ez eus a-dra-sur liammoù, peogwir e stourmont a-eneb ar memes impalaerelezh etrevroadel.

Da skwer, piw a gredfe en deus stourm tud Plogo un dra bennag da weled gant heni ar bobl Saharaoui ?

Pa 'n deus klasket Hassan II roue ar Marok, làerezh he douar digant ar bobl Saharaoui, en ur sevel e « Gerzhadeg C'hlas » e oa gantañ evel « kusulier teknikel » un den hanwet Jacques Coup de Fréjac... Un den deuet da vezañ barreg e-barzh ar « bresel psikolojikel »... Netra da weled gant Breizh, emit-hu ? Gortosit. Rag, araog Pask, da vare an Ensklask, eo bet en em gavet e-barzh bouestoù-lizhiri tud Penn-ar-Bed, ul levrig a 40 pajennad bennag, kaset gant EDF, ewid o lakaad da sevel a-du gant an energiezh nukleel... Ingalet e oa bet ar skwerennoù anezañ gant un Ti-Bruderezh, « Information et Entreprise » e hanw. Ha piw eo rener ar stal-se, a gav deoc'h ? An Aotrou Jacques Coup de Fréjac e hunan !

« Dorn ha dorn gant ar pobloù gwasket », a c'heller lenn war unan eus banderollennoù an UDB. Gwir eo, rag ar stourm a renomp n'eus harz ebed ewitañ, hag e weler ema ar memes impaererelezh oc'h ober he reus e peb lec'h war an douar.

M.T. Laot

Ti-Moullerezh « Iroise »
29200 Brest

Rener ar gelaouenn :
Fañch Morvannou C.P.A. 50 091
1500 skwerenn

Komanant d'ar gelaouenn bolitikel nemeti e
brezhoneg penn-da-benn

Pobl Vreizh (service abonnements *)

BP 304 - 29273 BREST-CEDEX

Hanw hag hanw-badez

Chomlec'h

a gass e gomanant
Boutin : 40 L (1)
Skoaz : 60 L pe ouzhpenn (1)
Estrenvro : 60 L (1)

(1) Diverkit ar gerioù na servijont ket

Amañ an arc'hant
dre chekenn-bost (1)
dre vandat-lizher (1)
dre chekenn-vank (1)
CCP RENNES 2746-79

d'ar sadorn

C'hoariva bro-chin

QUILAPAYUN

Pierre PERRET

Fernand L'Eclair-Kergrist

Gilles SERVAT

Bleizi Ruz - Sonerion Bro-Gwened

Kanerien v/Brasparz

Fest-nos vras

VIGNETENN
2 ZEWEZH

15^L

**gouel
pobl
vreizh**

14 & 15

a

**Vezheven
Penfell
BREST**

**GOUEL
POBL
VREIZH**

d'ar sul

François BERANGER

Strollad bombard Kevrenn Roazon

Gerard DELAHAYE

Bagad Bleimor - teatr penn-ar-bed

AMALIA RODRIGUEZ

EPAD AN DAOU ZEWEZH: STANDOÙ E-LEIZH

stalioù artisanted - restaurant - c'hoarioù ewid ar vugale

IFIG HA KLEIER PASK

*Da Sul Fask ez eus bet bec'h etre ar PC, ar PS hag an UDB e ti-kêr Vrest : Le Blé, maer Brest : PS ; Leroux, Aminot, adjoented PC ; Gamba-
retti, adjoent PS ; Conan, Paul : kusulierien PC. Bec'h zo bet : Ifig, unan
eus an 3 UDB aet e-barzh a oa eno.*

Un den o heuliañ pizh lesenn an
llis eo Ifig.

Kement hag ober e Bask, ez eo
aet, da sul Fask, d'an oferenn-bred
kanet, en Ti-Kêr, war an ton bras,
gant an Aotrou 'n Eskob LE BLÉ, an
tok-eskob gantañ war e benn, ar
vazh-eskob gantañ en e zorn dehoù.

Goùd a ouie Ifig araog mont da
glask e oferenn Bask, e oa bec'h da
gaoud. Goùd a ouie e vefe kenniget
ar bara benniget gant ar Chalonied
LEROUX hag AMONOT. Ahendall,
n'eo ket fall gouzoud o deus an
Aotrounez-mañ dileset a-grenn ar
brezhoneg hag ar galleg, hag e
raont gant argoeg ar bobl. E mod-se
e vez komprenet an oferenn gant an
oll.

Ur mor a dud a oa en ilis-parres,
pa oa an Aotrou 'n Eskob o sevel
ouzh an aoter vras.

Un oferenn gâer, trousus un
tamm martese, alies war gan hag a
zegasse da soñj eus an oferinier a
vese lâret da vare amzer gentañ an
llis roman.

E-se adjoent Sant-Mark, GAMBA-
RETTI e hanw, ez eus bet gwraet
macaroni anezañ, ur gomz vil na oa
ket bet distaget memes gant re an
tu dehoù epad stourmad ar votade-
goù-kanton e 1979 e Sant-Mark.

Unan eus re an UDB aet e-barzh e
ti-kêr Vrest ez eus bet gwraet **Breiz
atao** anezañ, ha **kollabo** ; ewid gwir,
klotañ 'ra an daou c'her-mañ gant
STO. Ewid re an UDB ne weler ket
piw enni a vefe savet a-du gant an
Nazied e 1940.

Amañ neuse ur roll-gerioù bet
distaget gant fideled al lesenn
gozh : red eo o leuskel en argoeg,
'modall ez afent divlas : « à poil -
bourgeois - carpettes - paillason -
vendus - salauds - fripouilles - vieil
égoût - arrivistes - mannequins -
mysogines - jaunes - (d'œufs ? Sul
Fask oa anezi...) - pilleurs d'épaves
(Paganis, mar karit) - cloches (« per-
sonne incapable, niaise et mala-
droite », netra da weled gant kleier
Pask !) - colonel grec - clow - ri-
golo - imbéciles - pourris ».

Lod eus ar gerioù a yafe braw e
brezhoneg : « loen brein, staoteres
kozh, kaoc'h douzh e reor, fesken-
noù kegin, brammer a-dreus, boued
ar groug, inossanted, genaoueien,
lonker li, marmous kaoc'h, bern
teil » h.a., h.a.

Tamallet eo bet unan eus re an
UDB aet e-barzh, en doa kemeret
« tregont diner Judas » digant ar
Priñsed ar Veleien. Degass a ra Ifig
da soñj en doa skrivet Loeis
LEROUX e-barzh « Levr Gwenn al
Labour » ur frasenn tennet hi iwe
eus an testennoù santel : « N'eo ket
diwar vara hebkén eo e vew mab-
den ».

Goulenn a ra Ifig outañ e hunan
hag eñv eo bet komprenet mad al
liderezh newez... Gwelet en deus
ne seblante ket an awieler PAUL
hag an abostoler CONAN bezañ a-
du gant an oferenn a c'his newez.
N'eo ket dre zegouez kennebeud' e
oa chomet an teologour ROSMOR-
DUC heb dont, eñv hag en deus,
newez so, kasset ul lizher da Rom,
war-un-dro gant un nebeud intelec-
tualed all.

Berr-ha-berr, n'en deus kavet Ifig
e oa gwall gatolik an oferenn-se. Ha
koulskoude, na pegen gwir e chom
komzoù ar c'hantik :

Kàer ha plijus meurbed eo bewañ
assambles
Evel breudeur !!!

Ifig

STAJ DAULAMM GWENEDEG

Vel ar bloaz tremenet, e vo arre ar
bloaz-mañ ur staj e Gwened ewid ar re a
fell deze deskiñ gwenedeg.

E Skol Normal ar Merc'hed e vo dalc'het
ar staj. Eizh euriad kentelioù a vo bemdez,
hag un euriad koroll ha kan, adaleg ar lun
vitin 30 a Vezheven betek ar sadorn 5 a
vis Gouere da greistez.

Labo yezhoù, bod ha boued er Skol Nor-
mal.

Ewid kaoud titouroù, skrivañ da :

Le Ruyet J.-Cl.
Kerguy
56330 Pluvigner



AN « TANIO » HA FLUGACH AR PREFEDTI

Epad daou dewezh a-bezh goude ma voe daouhanteret an eoullestr **Tanio**, n'en deus gwraet ar Prefedti nemed ober goap eus an Dregeris ha kontañ gewier heb paoues.

Sañset, ne oa dañjer ebed o tont eus al lodenn a oa sanket er mor, da lâred eo ar penn-araog eus al lestr. Sañset ne oa bet fotet er mor nemed 2000 tonenn... Eizhtez goude e vo klawet komz er radio eus 7000 tonenn. Sañset e oa kollet roud eus an 2000 tonenn-se ; a-vec'h ma vese merzet, amañ ahont, « tachennadoù du » a yae buan diwar wel. N'eus forzh pessort dastumer kokes a ouie awalc'h ne oa ket gwir.

Sañset ne oa en em ledet al lanw du nemed war deg kilometrad... pa oa sklaer d'an oll e oa bet treuset **Erw an Talberzh**, hag e oa dija ar masout o vastarañ traezhennoù **Erge ar Mor**.

Anad eo e klaske difennourien an Urzh gounid amzer. Felloud a rae dezo kuzhad ar wirionez ouzh ar boblañs, betegoùd n'en em savje a-eneb da laoskentez ha da zivar-regezh ar Stad.

Re abred eo c'hoazh ewid lâred hag-eñv ez int deuet a-benn eus o zaol. Ar pezh a santer bete vremañ e-toues hor c'henvrois, ez eo an heug hag an digalonegezh. Nac'h a raont mont da netaad an aotchoù. N'heller kêñ kontañ nemed war harp ar soudarded : a-benn ar fin int deuet gant binvioù ken dister ha ken diefed hag ar re a vese implijet e mis Meurzh 1978. Ha c'hoazh ez eo bet stard lakaad ar Prefed da zegass soudarded. Ar **Plan Polmar** n'eo bet lakaet da dalvoud nemed d'ar meurzh 11, pa oa ar masout o saotrañ hon aotchoù abaoe an 9. Soñj hon eus bezañ klawet Prefed ar Finister o tisklêriañ e vefe kaset da **Blogoñv** kement a flied a vefe ezomm ewid delc'her an urzh vad. Siwazh, ne vez ket kemendall a c'hred a-bezh ar Stad ewid skoazellañ ar Vretoned pa c'hoarvez ganto gwalldaolioù sort-se, ha nebeutoc'h c'hoazh ewid herzel outo a c'hoarvezoud. Evel ma n'he dije tennet kentel ebed eus an amzer dremenet, dreistoll eus trajedienn an **Amoco Cadiz**, pe ma assantfe e vefe gwastet hon bro.

F. Kerrain

C'HOARIVA BREZHONEG

NOMINOE OE! pezh-c'hoari Jakes Riou, leurennet gant tud Strollad ar Vro-Bagan, a vo c'hoariet e-barzh **Sal ar Gouelioù e**

KASTELLIN

d'ar sadorn 31 a vis Mae.

Kenaoset eo an abadenn gant Kevrenn **AR FALZ** Kastellin, Botoù skañv Dineol, hag an Oaled Sewe-nadurel Du-mañ.

Amañ, EMGLEO BREIZ!

Kaset 'z beus da b/POBL VREIZH gant **EMGLEO BREIZ** — da lâred eo gant **KERAVEL**, ar stourmer kozh ataw penneg, kaloneg hag oberiant —, ur bern paperachoù diwarbenn stourm ar gevredigezh-se. Ar ger « papera-choù », arabad kemer anezañ a-dreus, rag n'eus enno nemed titouroù resiss, munudoù direbech, hag ur vrastaolenn eus stad an traou e kelennadurezh ar brezhoneg er skolioù en deiz a hiziw. Pa soñjer o deus bet tud so ar gouraj da sevel ar roll eus ar pezh a zo aotreet, eus ar pezh n'eo ket gwraet, eus ar pezh a gaver er **Chart** hag ar pezh a vez sewenet e gwirionez, pa soñjer er gouraj o deus bet an dud-se — an den-se, kentoc'h, **KERAVEL** e hunan —, e tleer lâred n'eo ket aet da get c'hoazh, e Breizh, gouenn ar stourmerien o labourad didrous ha diehan en disheol...

RADIO - U.D.B.
Tel. (16.98) 80.18.47

KENDALC'H KELTIEG 1980

En Iwerzhon, eus ar 28 a vis Gouere d'an 2 a vis Eost, e **Dulenn**.

Er bloaz a zeu e vo ar C'hendalc'h Keltieg e **Breizh**, en kêr **Lannuon**. Un emvod-prientiñ a vo dal-c'het e sal Savidan Lannuon, d'ar 24 a vis Mae, da 2 eur. Digor eo d'an oll.

Red eo kaoud kouraj a-benn en em lakaad, gwech ha gwech all, da sevel rolloù sort-se, na weler ket pessort efed o devez war an paourkaezh Bretoned. Rag, lakaet kichen-ha-kichen bolontez fall ar gouarnamant ha laoskentez ar Vretoned, ne weler ket re vad peheni eo ar vrasañ. Moarvad e c'hoari ar gouarnamant war an diouwer a spered broadel e Breizh. Ha **KERAVEL**, diouzh e du, a c'hoari war ar sañset emglew meur o lakaad pobl Vreizh da sevel a-du krenn gant he yezh. Ur mailh eo war ar sport broadel-se, ha red eo lâred n'eus ket bet tu epad pell d'ober 'mod all...

Red eo kaoud rolloù sort-se ; rolloù teknikel int ; mad-kàer. Daoust ma ne vezont ket klok : ingal e chom **KERAVEL** gozh heb menegiñ al levrioù deskiñ-brezhoneg n'ema ket warno chupenn, lifre, e chapel dezañ. Ne vern, en desped d'ar spered strizh-se, e kaver e-barzh paperioù **EMGLEO BREIZH** titouroù a vil vern, ha war an dachenn-se n'eus ket gwelloc'h neblec'h, pas memes moarvad e-diabarzh dielloù ar Stad.

Arabad avad klask ur spered a emrenerezh e-barzh skridoù **EMGLEO BREIZ**. Daoust ma 'z eo **KERAVEL** un emrenour, ez eo unan kuzh ha mezhus. Hag ezomm zo c'hoazh eus emrenerien guzh ? Martese. Evel Nikodem an Awiel, e teu **KERAVEL**, diouzh an nos, da gass e vaen, ingal abaoe hanterkant vloaz, da sevel ti Breizh. Ne vez ket gwraet kemendall gant reoù all hag a huch ez int broadelourien. Kemer had zo d'ober diwar galonegezh ar paotr kozh. Mes had a emrenerien ne daol ket war-eeun.

Komanantit da gelaouenn
c'hallec an UDB

Le Peuple Breton (service abonnements *)

BP 304 - 29273 BREŠT-CEDEX

Hanw hag hanw-badez

Chomlec'h

Boutin : 50 L (1)

Skoaz : 70 L (1)

Estrenvro : 60 L (1)

(1) Diverkit ar gerioù na servijont ket

Amañ an arc'hant
dre chekenn-bost (1)
dre vandat-lizher (1)
dre chekenn-vank (1)
CCP RENNES 2365-76

Kemper : diskrog-labour an dastumerien loustoni

Ne wel den anezo morse. A-boan, a-wechoù mintin-mad, un tamm trous deus tu ar straed. Ha, peogwir ne weler ket anezo, n'en deus den morse soñj outo. Ar plomer, ar munuser, ar mekaniker a vez galwet ganeomp ur wech an amzer, ha komz a raomp ganto. Ar re-se ne vezont galwet gant den, ha dont a raont memestra, beb mintin, da zastum al loustoni lakaet ganeomp — forzh penaos a-wechoù — war riblenn an hent.

Piw int ? N'ouson ket memes ma zo ur ger e brezhoneg ewito... « Eboueurs » pe « ripeurs » e vez gwaet anezo e galleg. Amañ, e **Kemper**, **Kombrid** ha **Enes-Tudi**, int alies paotred yaouank — c'hwech pe eizh vloaz warnugent — war sav e kreis an nos ewid krogñ gant o labour da peder eur, ha pa vez glaw ha pa vez skorn. Buan ha buan e rankont dastum 1500 poubellenn bennag, redeg epad 25 km war 50 a ra o zro-kêr. Pa zeu ar sadorn, en deus sammet peb heni anezo 25 tonenn a draou ! War dro kreistez, achu o labour, n'int mad mui da netra, en deus laret din unan anezo, nemed da gouezañ war o gwele.

O fae ? Ul labourer newez ambochet a douch 2580 l. Ul blenier (chauffeur), 3300 l. goude eizh vloaz micher. Evelse e vez alies an traou e-barzh hor broioù-ni : seul dennoc'h al labour, seul iselloc'h ar pae...

Paotred **Kemper**, **Kombrid** hag **Enes-Tudi** a labour, evel 'barzh kalz a gêrioù all, en ur gevredigezh prewez, GRANDJOUAN-SACO he hanw. Ha, d'an 10 a vis Ebrel, o deus int diviset, gant o sindikad, ar CFDT, diskrogiñ diouzh o labour.

Goulenn a raont e vefe sellet douto evel douzh al labourerien all. Asgoulenn a raont iwe : 500 l. muioc'h beb mis, ur gopr (prime) gwallamzer, ha 5 sizhunvezh ehan-labour ar bloaz.

Mis zo bremañ abaoe emaint e grev ha n'eus respont vad ebed c'hoazh d'o goulennoù eus perzh GRANDJOUAN-SACO. Med chom a ra sonn bolontez « paotred-ar beure » da vond beteg penn. Skoazellet int : ur fest-nos savet gant strolladoù an Tu kleiz, en o zoues an UDB, zo bet (tu vo da gomz deus

an dra-mañ divezatoc'h). An dud a zeu, bemdez, da stlepel o loustoni e lec'h ma int boaset da vezañ kendastumet, a gennig dezo, alies, ur prof ewid derc'hel penn.

Y. Gwilhoù

Ma teufec'h da bourmen da **Gemper** er mareoù-mañ, n'eo ket c'hwes dour Kogn a zeuio beteg ho frioù. Pa welfet ar bernioù loustoni war gostezioù ar ruioù, e komprenfet buan awalc'h ema dastumerien traou-lor **Kemper** e grev. Abaoe an 10 a vis Ebrel int chomet a-sav. Harpet int gant ar CFDT : aet oant skuizh oc'h ober kilometradoù ha stlepel tonennoù traou-lor er c'hamionoù ewid ur pae dister. 500 lur kreskañs a c'houlennont, ha kamionoù all ewid aessaad o zroioù. Beteghenn, o implijer, ar stal **Grandjouan** zo chomet mud (rag, eveljust, paotred al loustoni n'int ket implijidi parres **Kemper**) ; ar viche-rourien, d'o zu, harpet gant strolladoù politikel — en o zoues an UDB —, ha gant kalz a dud, ne fell ket dezo lezel o stourm da vont d'an traoñ heb kaoud netra. Forzh penaos, ranko **Grandjouan** plegañ araog pell : flaeriañ 'ray kêr **Gemper** hag e teuy an traou da vezañ dañjerus tre ewid yec'hed an dud ; martese neuse ne c'hello ket an Ao. **Bekamm** chom etre daou.

L. Klec'h

KREISENN VAKAÑSOÙ BUGALE BREZHONEG

Savet e vo kreiseñn vakañsoù KVBB ar bloaz-mañ c'hoazh ba **Speied**. Assantet eo gant « La Jeunesse et les Sports » ; a-drugarez da-se, e c'hell ar gerent — o deus droet d'o c'haoud, bezañ digollet dre ar « bons de vacances » —. Dege-meret e vo enni bugale n'ouson tamm brezhoneg ebed pe o c'houssoud nebeud a vrezhoneg. Etre ar 1añ hag ar 24 a vis Eost eo e vo dalc'het ar maread.

Melestradur, merouezh hag aosadur an obererezhioù zo heñvel douzh re ar c'hreissennoù galleg. Ur greiseñn vrezhoneg eo honnezh evelato : n'eus kén nemed brezhoneg gant tud ar framm ; gant ar vugale avad, e vez klasket ober ar muiañ possubl e brezhoneg, med en un doare gwevn, hep an disterañ gwaskadur.

Er c'hontrel, plijadur eo a vo roet dehe, en ur lakaad anehe d'implijoud ar yezh, dre ar c'hoari. Implijet e vezo c'hoarioù hag obererezhioù kavet en oll greissennoù, med iwe re all, bet ijinnet ganimp, pe lakaet ur gwiskamant brezhoneg warne. Gwaet e vo c'hoari breton : bazh-dotu, c'hoari-kraoñ, c'hoari-stouv, h.a...

Pris ar maread : 1040 F

Oc'h ober war-dro : AR FALZ

Titouroù hag enskrivadurioù :

AR FALZ,
1, plassenn ar Marc'hallac'h
29210 MONTROULES-MORLAIX

pe : K.V.B.B.

12, plassenn ar C'hosmos
29000 QUIMPER-KEMPER
Pgz : 90.05.81

GOUEL AR BREZHONEG

E **Plabenneg**, eus an 10 d'an 18 a vis Mae.

D'ar sadorn 10 : Marion ar Faoued, pezh-c'hoari gant **Strollad Karaes**.

D'ar merc'her 14 : Beilhade gant paotred **An Triskell**, **Naïg Rosmor**, **Kemen...**

D'ar yaou 15 : Gouel ar Skolioù **DIWAN**. Fest-nos.

D'ar gwener 16 : filmoù a beb sort, diouzh an abardaez.

Loen blein pe marc'h limon, pezh-c'hoari gant **Strollad Plougin**.

D'ar sadorn 17 : **Gwendal** ha meur a ganer all, goude lein.

Nominoe-oe, pezh-c'hoari gant **Strollad ar Vro Bagan**. Fest-nos gant **Diaouled ar Menez**.

D'ar sul 18 : Kermess, gouren, diskouezadoù, kanerien.

O **Chesus !**, pezh-c'hoari gant **Strollad Brest**.

Kanenn veur : **Ar marc'h dall**

AR FALZ

kelaouenn drimisieg an Emsav diasezet gant Yann Sohier, bodet ennañ skolaerion ha kelennerion Vreizh a-du gant ur skol vreizheg ha laik gwirion

Lennit Ar Falz ! Komanantit d'Ar Falz !

(40L ewid 4 niv.)

AR FALZ, Str. Kan-Ar-Gwez — 29245 PLOURIN-MONTROULES
KRP 430-20 H.ROAZON

AL LIAMM

ar gelaouenn nemeti o roiñ, 6 gwech ar bloaz barzhonegoù, kontadennoù, pennadoù a beb sort ha keleier
80 pajenn e peb niverenn - Rener : Ronan Huon
komanant : 50 L - Studierien : 35 L
Teñzorer-merour : P. Le Bihan - 16, rue des Fours-à-Chaux
ST-SERVAN 35400 ST-MALO - CCP 5349-06 PARIS

15^e KENDALC'H AN U.D.B.



E Sant-Naser, da vare Pask, eo bet dalc'het 15^e Kendalc'h an UDB. Ur c'hendalc'h mad, o stagañ an UDB muioc'h c'hoazh douzh an tu kleiz, en desped d'ar jeu a zo etre paotred an tu kleiz gall, o stagañ anezi muioc'h c'hoazh douzh an emrenerezh iwe. Ewid gouzoud hirroc'h, lennit **Le Peuple Breton**, niv. 197, pp. 19-22.

ROAZON HIZIW

Ema ar gevredigezh newez savet, DA-ZONT he hanw, o vont da sevel ul levrig : **Roazon hiziw** ; kavet 'vo ennañ roll an oll straedoù eus **Roazon** ha bannlew ; diwyezheg e vo ar roll-se. Kavet 'vo ennañ iwe titouroù a beb sort, talvoudus ewid neb piw bennag a zo o chom e **Roazon**, pe a dremen dre ar ger-se ewid un dewezh pe ewid eizhtez ; chomlec'hioù e-leizh ; niverennoù pellgomz : merezhioù, burewioù-post, c'hoarivaou, fiñvskeudenndioù ; roll ar skolioù hag

ar Skolioù-Meur ; pelec'h kavoud ur sportva pe ur sal d'ober mellzorn ; chomlec'h an ospitalioù hag ar c'hlañvdioù, ar mirdioù, ar c'hirri-boutin. Hag e brezhoneg. Martese e vo kavet ur gartenn vrezhoneg eus kreis kêr.

Ewid gouzoud hirroc'h, skrivañ d'AN AMZER, 2, str. ar Richardière 35100 ROAZON.

DEWEZH DIWAN

D'ar 15 a vis Mae, ar Yaou-Bask anezi, e vo dewezh **Diwan**.

E meur a gêr e vo lidet gouel **Diwan** d'ar 15 a vis Mae : e **Roazon, Naoned, en Orlant, Pont 'n Abad, Sant-Brieg, Lannuon, Brest, Plouvian, Ar Releg, An Uhelgoad, Kastell-Paol, Paris**.

Ar skolioù **Diwan** : chañs diwezhañ ar brezhoneg komzet martese...

Ar brezhoneg, merk splann personelezh ar Vretoned...

MONTAJOU

Troet zo bet ganimp un heuliad montajou « klewed-ha-gweled », ijinet gant ar gevredigezh Media-Jeunesse, diwarbenn un istor skrivet gant R. Kipling e saosneg; An olifant bihan eo hanw ar gontadenn : 57 diapo, hag ur gassetenn a bad wardro 20 mn. Piket = topet (ha penaos e lârferec'h « topée » (1) ?) eo ar gassetenn, da lakaad an diapoioù da vont o hunan. Labouret hon eus gant un diaporama Bell ha Howell da dopañ ar gassetenn. Ma vefe tud interestet gant traou sort-se, e vije moian deomp ober gant ur vandenn 9,5 cm/eilenn (gant topoù pe get), pe aosañ ar montaj ewid enrollerioù Uher (cr 210,240...).

Aotreet omp da brestañ ar montaj kentañ a zo achi, hag a blijjo da gentañ d'ar vugale (ewid bugale skolioù Diwan eo hon eus labouret ar wech-mañ). Med prestet e vo, d'ar re o devo c'hoant, an destenn skrivereset, e brezhoneg kenkoulz hag e galleg ewid kentelioù. Goulenn a raomp pris ar misoù-kass, ha deg lur ouzhpenn.

Fiziañs hon eus ahendall e c'hellimp sevel montajou all, troet diwar ar galleg pe ijinet ganeomp. Unan hon eus ijinet, hag a ya en-dro, zo bremañ e Gweledva Kastell an Duked e Naoned (Musée du Château des Ducs). Displegañ ra, ha diskouez

(1) N'ousomp ket re vad : « Top », 1877, onomatopée (heb c'hoari-gerioù ebed !) : signal sonore qu'on donne pour déterminer ou enregistrer avec précision le début ou la fin d'une opération ; topet, ya (lec'h ma vez merket gant un « top » ar penn hag an dibenn eus an traou). Perag pas ? Piw zo a-eneb ? Den ebed ? Dege-meret !

kenkoulz, peheni eo bet buhez al labourerien bet deuet eus Breizh-Izel ewid labourad e Naoned. Brezhonegerien Chantenay eo hanw ar montaj.

Setu perag e vije red deomp gouzoud :

- gant piw zo ardivinkoù, ar re zo red (ha pessort ardivinkoù) ?
- piw a vefe interestet gant montajou bet savet ewid mont en-dro o hunan, heb unan bennag d'ober komanterioù da heul ?
- pessort montajou a blijfe d'an dud ? (Emaomp o soñj labourad ewid tud war o leve, e-barzh « maisons de retraite » pe « clubs du troisième âge », med traou all martese a c'hellje bezañ goulennet gant muioc'h a dud ?)
- piw zo gentañ ur « magnétoscope » ha peheni ? kassetennoù 1/4 pe 1/2 meudad VHS, VCR pe Betamax, bandennoù 1/4 pe 1/2 meudad...

Gouzoud se eo ar voian nemeti d'ober traou interestant hag a servijo. N'eus ket a blijadur o sevel montajou na vezont gwelet morse pe ral a wech. Ma n'eus ardivink ebed ganeoc'h, daoust hag e c'hellit kaoud unan ur wech an amzer ? Diwar c'houzoud an traou-se, e c'hellfemp kass traou war-raog. Ho pezet ar vadelezh da gass keloù deomp mar plij : arabad deoc'h ankouaad roiñ da c'hoùd deomp hag-eñv ez eus ganeoc'h ur montaj e brezhoneg, pe e galleg hag e talvezfe ar boan henn roiñ e brezhoneg hag henn kennig da dud all...

Strollad Klewed-ha-gweled, e CNCC (kass al lizher da André Colleu), 7, rue des Trois Croissants 44000 Naoned). Bez e c'heller pellgomz da André Colleu : (40)47.10.47, poste 30.95, pe d'e gêr : (40)48.64.45.

Kemennadenn gant mignoned ar parlant gallo

En em vodet eo bet e Concoret (Breizh-Uhel) kusul-merañ « Mignoned ar parlant gallo » d'ar 27 a vis Ebrel, hag en deus bet tu d'en em soñjal war un nebeud kennigadennoù o tennañ da grouidigezh un « TI » hag ur « RADIO AR VRO C'HALLO ».

Warlerc'h ar pezh a zo bet disklêriet gant an Ao. MADELIN, kannad REDON, e kred ar c'husul-merañ emañ adarre o klask rekuperiñ an emsav gallo.

Ma 'z eo red hiziw an deiz ober meur a dra ewid lakaad an emskiant c'hallo da vont war-raog, ne vo ket gwraet en ur sevel ur « Radio », gant ar pezh a chom koumouleg ha difraezh e-barzh an afer-se, e-keñver an arc'hant, e-keñver an danvez hag e-keñver ar c'hontrolloù anezi, med en ur seweniñ raktal raklavar CHART SEWENADUREL VREIZH, m' en deus lakaet ar gouarnamant da bal kentañ roiñ an tu d'ar brezhoneg, d'ar gallo ha d'ar c'hulturioù o vont d'o heul d'en em zispakañ, dre an deskadurezh, ar radio-tele hag all (1).

Ewid pezh a sell eus diasezañ un « Ti ar Vro C'hallo » e PLOERMEL, e fell da « vigneroned ar parlant gallo » degass da soñj ez eus kornioù-bro gallo e gwirionez, gant beb a dro-spered hag a zoare-bewañ o tereoud douzh peb heni anezo, med n'eus « Bro Challos » ebed, ur Vreizh C'hallo ne lâront ket.

Diwar gement-se e soñjont e vefe dañjerus kreisenniñ, ha plantañ en ul lec'h hebkén un emskiant n'eus ket anzei nemed strewet e peb lec'h. Hogen, hetin a ra « mignoned ar parlant gallo » e vefe krouet un « ti » o terc'hel kont eus tro-spered ha doare-bewañ an oll kornioù-bro.

(1) Ema « sewenidigezh » ar Chart hanter-hent ; koulskoude, n'eus ket bet savet c'hoazh, gant FR3 Breizh ha Broioù Ar Stêr Liger, an disterrañ abadenn, ken war ar skingomz ken war ar skinwel, o tennañ d'ar gallo ha da gulturioù sav-heol Breizh. Ewid an deskadurezh, n'eus bet nemed ur staj tri dewezh, ha n'eus bet nemed un daou-ugent bennag a gelennerien hag o deus gallet e heuliañ, hag heni ebed eus departamant an Naoned.

« KAMP ETREKELTIEK AR VREZHONEGERIEN »

E Skaer (Skol Sant Alan) e vo dalc'het KEAV er bloaz-mañ, eus ar 14/7 d'ar 26/7.

Pep tra e brezhoneg. Digor d'an oll re a c'hell « en em zibab heb tremen dre ar galleg ».

500 lur gall e koust an abadenn en he fezh. Ewid en em enskrivañ eo red kass an hanter eus an arc'hant : KEAV, KRP 2869-82 J, ROAZON.

Ewid gouzoud hirroc'h, e c'heller skrivañ da : « Kamp Etrekeltiek ar Vrezhonegerien », 44 str. J. Rameau, 29000 KEMPER.



Ollvrudet eo ar Menez Fuji ; arouez ar Japan eo. Gant ur mignon mad eus Pobl Vreizh eo bet kasset d'ar gelaouenn ar gartenn gaer-mañ.

HEB GALLEG, BRO-C'HALL EBED!

Ur bloaz eo bet Beullac o tont war e du mad : bloaz zo bremañ e tremenas ar C'hilivere yaouank e vachelouriezh D' e brezhoneg, en diavaes eus an arnodenn c'hallek. Opala ! eme bremañ Beullac : ar vachelouriezh « vroadel » a vez tremenet e galleg hag arabad touellañ ar gandidated a gredfe heuliañ skwer Jili Killivere. Hag ur mell pezh blablaba da heul.

Ur blablaba o tiskouez fraezh n'eo ar Chart nemed awel ha moged. Ur blablaba o tiskouez n'eus tamm morc'hed nag an disterrañ keuz e penn (nag e kalon ! daoust hag o deus unan ?) diskennidi an abad Grégoire : n'eus war zouar Frañs nemed un yezh a gement a vefe heni ar frankis : ar galleg. Chom a ra ar brezhoneg e toull an nor, e loc'h ar c'hi : arabad dezañ mont tre. Evel d'ur c'hi e vez roet dezañ gwech ha gwech all un tamm askorn da grignad. Ar Chart oa mad da vare ar voadeg : d'ober van. Hag e kred ar Stad C'hall embann en he c'hannadtiou e vez kelennet ar brezhoneg « adalek ar skol vabigoù betek ar Skol-Veur ».

Blablaba. Evel ma vez kelennet ar sanskriteg hag an tresañ...

Chañs en deus bet Killivere o tremen dre vailhoù ar roued. Achu bremañ gant ar furlukinezh, eme ar mestr bras. Galleg bras, ha peuc'h dre eno. « Vos gueules, les mouettes ».

Ma ne ouiemp ket petra oa bezañ sujet, hualet, pennasket, bremañ e ousomp. Ha goùd a oar Beullac petra 'ra iwe : n'eus netra dañjerussoc'h ewid ur yezh da lakaad ar re a gomz pe a oar anezi da gaoud soñj eus o fersonelezh VROADEL ; ahanta, ya, BROADEL. Kenstok an diw vroad ; unan anezo aet da Stad, eben, dinerzhet ha pladet.

**LENNIT
POBL VREIZH**

OALD DIWAN TREGLOU



Prenet eo bet, newez so, ti-skol kozh Treglonou gant Diwan : bez e vo anezañ ur greisenn sewenadurel.

Mankoud a rae ur greisenn sort-se e Bro-Leon. Bro-Leon, anezi ar vro m'eo ganet enni Diwan, m'eo diasezet enni meur a strollad c'hoariva (Strollad ar Vro-Bagan, Strollad Plougin, CDUB), ma kaver enni ar brudetad laskanoù (Laskan Penn-ar-Bed, Mouez ar mor...)... Meur a gevredigezh a rae diouder dezo ul lec'h d'en em vodañ ha da sevel oberiantisoù : Dastum, Skol an Emsav, Ar Falz, Bleun-Brug... Mankoud a rae dezo ul lec'h ha frammoù ewid roiñ muioc'h a vuhez c'hoazh da gement a raont ewid kass ar brezhoneg war raog.

E 1946 eo bet savet ti-skol Treglonou : pemp bloaz warnugent so eo bet serret. Un tamm douar (nebeutoc'h ewid un dewezh-arad) zo outañ ; un ti kozh zo iwe, ha dreistoll ur savadur 9 metrad ha 30 a hirder dezañ, 8 a ledander, gant un estaj hag un dindandouar.

Emaer e soñj ober eus an ti kozh ur burew ewid an degemer hag ar mererezh. Ar savadur bras e vo en

estaj anezañ peadra da roiñ bod d'ar stajidi, « res an douar » a vo rannet gant speurennoù lem-laka : al lojeis a garg a vo ase ; an dindandouar e vo lakaet ennañ ar gegin, ar restaurant hag ur sal-c'hoari. Un dachenn c'hoari ha kampiñ a vo eus an tamm douar.

Boued ha lojeis a c'hello bezañ pourvezet da hanter-kant a dud ma vez ezomm.

Bez e c'hello meur a gevredigezh kaoud bod a Oaled Diwan ewid dewezhioù-studi a beb sort.

Ur merour gopraet a vo, ha tud da servijañ, paeet evel m'eo dleet.

Kolonioù vakañsoù ewid ar vugale a vo epad ur mis a-bezh, stagioù, dibennoù-sizhun, bodadegoù hag abadennoù diouzh an nos.

Ema Treglonou e kroasent pewart c'hanton, daou gilometr warnugent diouzh Brest, tost d'an Aberioù ha da draonienn ar Melinoù ; nepell e kaver kreizennoù marc'hegerezh, bagoù dre lien, tennis.

Un Oaled digor a vo eta Oaled Diwan.

Diskouez a ra an afer-mañ iwe n'hell ket mont gwall bell ar stourm ewid ar yezh hebkén. Ur yezh zo bet mouget, peuslazhet. Ur bobl zo bet chadenet. Stourm pobl Vreizh n'hell bezañ nemed ur stourm ewid breiñ kement chadenn a zo, kement hual a vir douzh ar yezh a vezañ yezh, douzh ar bobl a vezañ pobl.

Petra 'vo gwraet, nemed sentiñ, peogwir ez int mestr warnomp ? Ne bado ket. Ar chadennoù zo gwraet ewid bezañ torret, war boues hon daouarn mar bez red.

Yann Edreidbarplad

AN HAD

RELACIUM DIWAN 3 eur - maeurh 1990 - N° 1



UR PAOTR MAD

Pell a oa ne 'm boa ket gwelet anezhañ : pemp pe c'hwec'h vloaz so, sur. Hag en dez all, deuet da Vrest gant ur c'hamarad dezañ, en deus pellgomzet du-mañ : diouzhtu 'm eus anavezet e vouezh ; brezhoneg 'oa gantañ, ar pezh a c'hoarvez alies awalc'h er bellgomz memestra, mes gwenedeg **Melran** e oa hemañ. Ase neuse, douetañs ebed : **Joseb** e oa.

Deuet omp a-benn d'en em weled, ha memes da verennañ assambles. Hag e welen, hag e klewen **Joseb** o c'hoari gant an diw rannyezh, gwenedeg ha kerneweg gantañ tro ha tro... Heb bezañ bet lennet na digoret yezhadur ebed. Santoud a ra. Er penn kentañ, en doa poan un tammig o klask goñd e-pelec'h e oa an disparti etre brezhoneg **Melran** hag an heni a glewe endro dezañ e **Kernew**. Tamm-ha-tamm en deus komprenet : « Ni 'lâra koh/kouh ; c'hwî 'lâra koz/kouz ; hag e skriver : **KOZH** ; n'eo ket gwir ? »... Disoloet en deus peb tra e hunan, en disurzh, ha koulskoude e oar bremañ : ur spered lemm, ha dreistoll ur galon dener a servij dezañ da yezhadur, hag ez eo ur blijadur ewitañ ober ar mont ha dont etre parlant **Melran** hag heni **Kernew** pe **Leon**... Ha kembraeg a-wechoù gantañ ouzhpenn. Rag, en desped d'e ziuiziegezh ha d'e drubuilhoù, eo deuet **Joseb** a-benn da vont da **Vreizh-Veur** : ur c'hoar en deus o chom hag o labourad e **Londres** ; e-ser mont d'he gweled, en deus gwraet **Joseb** un tamm tro e **Bro-Gembre**.

N'eo ket bet tener ar vuhez ewid **Joseb**. An tad hag ar vamm, eureujet e **Melran**, red dezo mont kuit trema **Paris** hag ar « **Beauce** » : dewezhourien war-ar-maes da gentañ, goude-se e **Paris**, ewid ar vamm d'an nebeutañ. Rag an trubuilhoù, ar baourentez, ar skuizhder, setu ase lodenn bemdezieg an paour ; hag an digoll : ar boesson. N'eus ket sarmonioù da ober : pa 'n em lak un den da evañ, e vez ewid ankouaad. Gwechall — ha n'eo ket achu c'hoazh — e vese gwraet mez d'ar boesson. E lec'h klask goñd ar perag eus an traou. Meur a vestr, micherourien gantañ, memes ma oar eñv torriñ e sec'hed gant dour-feunteun, meur a vestr zo pennkaos eus « diroll » ar re a vez gantañ. Er « **Beauce** », en « **Aisne** », nag Vretoned bet aet di da labourad, a laz-h-korf, o lakaad an nos da astenn an dez, ewid gounid, gounid, peogwir e vese paet diouzh al labour gwraet. Ar « patron » o frotañ e zaouarn neuse, rag kement-se distlabezet eo, eus kement-se eo divrasat al labour...

Goude-se, gant ar moneiz o tont — kemendall a arc'hant kreis toud ewid tud bet ranket dezo diouveniñ kehidall ! —, gant ar gwenneien gounezet en ur vrewiñ e gorf, ez aer da glask an ankounac'h e-barzh ar boesson : diduamant ar paour, lodenn blijadur an heni di-zesk, joa-bewañ an heni dic'halloud. Ouzhpenn kement-se, en diavaes eus an ostalirioù, da belec'h mont : n'eus lec'h all ebed da d/tacheroned ar « **Beauce** » pe ar « **Picardie** » d'en em vodañ...

Setu, tamm-ha-tamm, fallaet ar jeu ewid tad ha mamm **Joseb**. Red e vo dezo en em zispartiañ. Mont a ray **Joseb** da heul e vamm.

Hi matezh ha dewezhoures e **Paris**. He mab mewel en un ti-skol : skubañ, kem-penn, renkañ. Med e nervernoù zo dister : a-wechoù e tarzont. N'hell ket **Joseb** chom war e labour. Lakaet da gentañ e « kleñved hir » ez eo a-benn ar fin disklêriet « handikapet » gant ur gommission a vedissined... Setu e c'hello kaoud ur bañsion : 4000,00 L beb tri mis...

N'hell ket kaoud labour eveljust, na memes kaoud droed da labourad. Hir e kav an amzer un tamm. Gant ur c'hamarad e ra ur bariadenn « loto » beb sizhun : n'eus bet burzhud ebed ewid c'hoazh.

Souezhus eo gweled pegen sod eo **Joseb** gant Breizh hag ar brezhoneg. Moarvad, pa oa gant e dud da gentañ, gant e vamm hebkén da c'houde, o chom e kompesenn divourrus **Paris**, pe en ur c'hozh-kampr divourrusoc'h c'hoazh e **Paris**, en deus bet soñjet e **Melran**, lec'h ma oa bet deuet ur wech bennag da dremen ur sizhunvezh vakañsoù. **Melran**, ar vuhez war-ar-maes, koadoù, stêrioù, feunteunioù, chapelioù, prajeier glas... Eveljust ez eo bet rust ar vuhez ewid ur paour e **Melran** iwe... Med ne vern : e-skoaz **Paris** ez eo **Melran** ur barados...

En em dennet eo **Joseb** diouzh **Paris**. Pas ewid mont da chom da **Velran**, siwazh. Aet eo **Melran** didud iwe. Bremañ e vez berniet an dud, **Melran** hag all, e-barzh **HLM**où ar c'hêrioù. En un **HLM** eta en deus kavet **Joseb** bod. N'eo ket ar barados. Mes e Breizh ema evelkent. En ur gêr eus **Kernew**. Pell mat diouzh **Melran**. Ha penaos mont di ? N'eus treñ ebed... Un hanter eus kalon **Joseb** zo e **Melran**. Ha red eo goñd pegement e kont ar galon e-barzh buhez **Joseb** !

Ur paotr mad. N'eus ket droug ennañ a-eneb da zen, en desped d'ur blanedenn n'eo ket eus ar re wellañ... Ur paotr mad, a oar e-leizh a draou n'emaint ket e-barzh al levrioù. Vad en deus gwraet din « koll » diw eurvezh gantañ...

Fañch Morvannou

« Ecole de conduite bretonne »

Kement-se a c'heller lenn war weturioù ur skol eus Brest o teskiñ o micher d'ar vlenerien da-zont, ouzh o lakaad da vezañ « mad da gass karr », evel ma kelenn sirius tre Vissantig en e gentelioù brezhoneg...

Ur gavadenn dispar eo « Ecole de conduite bretonne », pa vo lâret mad. Petra bennag ma felle d'ar paotr skrivañ « Ecole bretonne de conduite », moarvad. Mes ar pezh a zo skrivet zo skrivet ! Piw eta a zesko d'ar Vretoned en em ren evel Bretoned ? E-pelec'h ema Skol-Veur an Emrenerezh e Breizh ? N'eus nikun. E-diabarzh pen heni eus he faotred hag eus he merc'hed koulskoude e sank ar « vro gozh » he fistigoù. Ar vro gozh ? Ur vro bepred yaouank e peb heni ahanomp, ur vro a oa bet lamet kement roud anezi, pe dost, ur vro oc'h adsevel e peb heni ahanomp.

Ahanta ! Gouezomp neuse kass ar c'harr breizheg war raog. Leñvañ 'ra lod peogwir e seblant dezo ne welont uhelvennad ebed gouest da roiñ c'hoant d'ar re yaouank d'ober eus o buhez un dra bennag hag a dalv ar boan. Adsevel ur vro, poaniañ gant reoù all da lakaad eürusted, justiss ha sodered da ren enni, sed ase ur pal n'eo ket ken divalaw-se.

Gant ma vimp niverus da gass ar c'harr war raog : rust, tenn ha meinek eo an hent. Med bez ez omp diwar ur ouenn tud hag a oar « dic'hastañ ».

Ar foeter-hent



Ur gartenn bet kasset da b/Pobl Vreizh eus an Asi Pellañ.

« DERGEIEU » KENTAÑ AR BREZHONEG...

Ema ar brezhoneg el un ti uhel, hag e pigner en estaj anehoñ ged un « dergei » el ma lâromp-ni, un « diri » el ma lâr tud ar C'h/KLT : lakaomp « derezioù », ha mad pell zo.

Bremañ p'ema bet mouget ar brezhoneg ged ar Stad, ema red endoud levrou d'e zeskiñ en-dro...

Ur bohad levrou a vez kavet da zeskiñ ar yezh. Ha gwell-a-se... Ha setu, newez so, ema bet embannet ged « Assimil » trived levr F. Morvannou : « Initiation au breton sans peine », pe « dergeieu/derezioù kentañ ar brezhoneg heb poan » ; enrollet ema bet ar vinikassedoù testenn ar c'hentelioù.

Pemp blé so dija e oa daet er maes « Le breton sans peine » : a-c'houde gwerso ne vese ket kavet kén al levr tew-se da breniñ. Marse e oa re dew : kalz ne vern, adembannet ema bet, e stumm diw levrenn, e daou damm mar karit : levrenn 1, levrenn 2.

An « Initiation » newez daet er-maes zo, en ur fesson bennag, ul levrenn 0 ag ar « Breton sans peine ».

Ewid piw ema bet gwaet ? Kentoc'h ewid ar re a zo é krogñ da zeskiñ ar yezh, rag savet ema bet al levr ewid ar re na ouïont ger brezhoneg ebed eraog komañs (namaed ar ger « kenavo » marse !). Mes ar re' rall, ar re n'int ket komañserion, ar re-se a gavo el levrig-se (182 paj.) boued ag ar choes iwe.

Un tamm diforc'h zo etre al levr-mañ hag an daou arall, etre an « Initiation » (levrenn 0) hag ar « Breton sans peine » (levrennoù 1 ha 2).

Amañ ema dispartiet a-grenn an daou zistagadur (heni ar C'h/KLT ha heni ar gwenedeg). Gwell eo else, hag e vo aessoc'h, sur mad, ewid ar re a zo é komañs studial ar brezhoneg.

A du 'rall ema an heni bihan hañ-val douzh e zaou vreur. Yac'h ar yezh anehoñ, goust vad geti, ur missi ! Na pezh ur binwidigezh e-barzh al levr bihan-se ! Ur yezh yac'h, ya, heni pemdezieg ar bobl, aes ha reizh ar-un-dro ; adal ar gentel gentañ e kaver el lavarennoù spered ur yezh yac'h ha bew. N'eo ket hebkén 500 ger brezhoneg a gaver amañ, mes ur yezh vew é sevel, bourrus ha kentelius ar-un-dro.

Ul labour a-fesson en deus gwaet ar paotr Fañch ase.

Yann Marot

O CHESUS ?

Ur pezh-c'hoari newez bet savet gant **Teatr brezhoneg Penn-ar-Bed**. C'hoariet e PAC Brest, ewid ar wech kentañ, d'ar yaou 8 a vis Mae.

Diouzh ma skriv deomp **Remi Derrien**, pennrener ar strollad, ez e **O Chesus !** ur mister-furlukinerzh. Bez ez eo **O Chesus !** ur steudad taolennoù eus buhez ar C'hrist evel m' he deus en em soñjet ar bobl warni.

Hanw zo eus an heni dall hag eus an heni kamm, eus an heni foll oc'h ober goap eus ar marw, eus eured Kana, eus dassorc'hidigezh Lasar.

Ur gentel Awiel gwaet n'eo ket diouzh lein ar gador-brezeg, mes a-ziwar leurenn ar c'hoariva.

Plijus, kentelius, farsus a-dra-sur. Hag en ur brezhoneg yac'h, aes, ha bew.

Le Lian

Kasset eo bet **Le Lian** (niv. 6, Meurzh 1980, 5 L an tamm) da b/**Pobl Vreizh**.

Ni amañ, « paotred Breizh-Isel », mer-c'hed ha paotred ar vro vrezhoneg, n'ousomp ket re vad petra eo ar gallo. Yezh-pobl un hanter — d'an nebeutañ — eus pobl Vreizh eo, pe eo bet. Arabad da baotred ar brezhoneg ober fae warni. Abaoe meur a gantved n'eus ket a vrezhoneg mui e Breizh. Uhel, hag e pastelloù-bro **Roazon** ha **Naoned** n'eus ket bet anezañ biskoazh.

Red eo doujañ kement yezh-pobl, kement sewenadur-pobl a zo. Bretoned eo iwe « Gallaoued » Breizh-Uhel gant o gallo. Arabad krediñ e teuint da zeskiñ ar brezhoneg, ma santont e vez lakaet o farlant dindan an treid gant ar re a gomz pe a oar ar « yezh vroadel ». N'hell ket ar gallo ober gaou ouzh ar brezhoneg, nag ar brezhoneg d'ar gallo. Ra zesko gallo kement Breizhiselad a gar, ra zesko brezhoneg kement Breizhuhelad a gar.

Doujañs d'ar gallo, doujañs hag enor : peogwir ez eus Breizhuhelis a gar o farlant, arabad dimp-ni Breizhiselis mouzhañ outo : piw 'oar ma n'eo ket dre ar gallo e teuy ar Vretoned-se da adkavout Breizh ?

Le Lian, BP 48, 22190 PLERIN

E TREOUERGAD...

Bro-Leon, e vo ur Gouel, aaset gant **Strollad C'hoariva Plougin**. D'an 12 a vis Gouere.

Bez' e vo :

— ur pezh-c'hoari : **Nominoe-Oe !**, gant **Strollad ar Vro Bagan**,

— ur fest-nos.

Arabad ankounac'haad : e **Treouergad**, e Bro-Leon.



Paperenn ewid goulenn mont e-barzh

UDB

Hanw hag hanw-badez

Chomlec'h

Goulenn a ran moned e-barzh Unvaniezh Demokratel Breizh

D'an (d'ar) 19

Sin :

Da gass en-dro
(troc'het pe adskrivet) da

UDB B.P. 304 - 29273 BREST-CEDEX

huchal a-boues penn

POBL VREIZH

Pessort newez-amzer e vo homañ ewid Breizh ? Pas unan gwall gær, 'm eus aon, pa weler e pessort stad ema adarre hec'h ekonomiezh. Eveljust, n'eo ket ar wech kentañ e weler ar stal o vont da fall dre amañ. Dre amañ, ha lec'h all iwe, rag hejet eo ar « bed kapitalist kornogel » en e bezh gant awelaj an « enkadenn ». Mes war Vreizh e santer muioc'h eged e meur a vro all efed divalaw en enkadenn-se.

Rag, a-benn chom en e sav, e vez red d'un den kaoud labour, ha diwar e labour, gounidegezh. Frankis ebed heb ar c'hounidegezh-se. Kaoud labour e Breizh, setu ase ur pal n'heller ket c'hoari gantañ. Ne lârer ket n'eo ket red labourad nebeutoc'h, mes ewid labourad nebeutoc'h eo red labourad dija, ha gounid. Gant an dilabour hag ar stalioù o vont d'an traoñ e kresk heb dihan niver ar Vretoned ankeniet gant o amzer-da-zont...

Ar friturioù zo kozh traoù na vint ket moderniset na renket, peogwir ne vezont ket kavet mad awalc'h gant ar re a zo o ren marc'had ar pesked. Wardro 7000 a Vretoned a zo o vevañ diwar ar friturioù koulskoude, hag e vo un hanter anezo hag a gollo o labour epad ar bloawezhioù a zo o tont...

Ar sevel kirri-tan e hunan, bet lâret diwar e benn e oa un dra dispar ewid Breizh, setu eñv iwe krignet gant ar c'hleñved : en ur ober c'hwec'h mis ez eus bet aet kuit mil micherour diouzh Citroën Roazon, kollet ganto o labour. UGECO Gwenn-rann zo aet d'an traoñ iwe, ma vese gwraet er stal-se dilhadoù-soudard. Ewid lâred ar wirionez, ne blij e ket da vestr bras UGECO kaoud afer gant ar sindikajoù, setu perag, moarvad, ez eo aet da... Hanoi da sevel ur stal newez...

Bec'h iwe e-barzh ar moullerezh. Ti-moullerezh Kernew e Kemper, lec'h ma oa deuet ur mestr newez deus Paris da gemer krog e-barzh ar varrenn-stur, goude ma oa aet ar stal gozh d'an traoñ, setu achu an abaden eno iwe, gant un toull e-barzh ar c'hef ha n'eo ket bihan (wardro daou viliard a lurioù kozh) ; ha dreistoll gant seiteg ha pewar-ugent a dud kollet o labour ganto. Ar vistri bras a faot dehe c'hoari o fennoù-person

heb bezañ direnket 'mod ebed gant ar sindikajoù na gant goulennou kresk war ar pae, pe digresk war an amzer-labour. Ha kargañ o godelloù didra-bas neuse, o godelloù pe o c'houfrou-houarnet ban tier-bank. E mod-se ema kont e Thomson Brest : seizh mis so ema ar vistri o vouzhañ pa c'houlenner diganto digreskiñ an dewezh-labour pe renkañ mod all amzer-labour peb heni. E mod-se ema kont e Joint Français Sant-Brieg, m'ema ar stourm en e uhellañ, evel e 1972, ha ma vez stlejet dirag al les-varn ar re a gred ober grev.

Sed ase stad Vreizh e mis Mae 1980. Ha c'hoazh n'eo ket achu. Pell ahano. Rag chom a ra ouzhpenn, ha dalc'hmad, ar mare du war aotchoù an Hanternos hag er Pellerin ha Plogoñv skeud an Ankoù war wel dalc'hmad, gant ar « sañtralou » emaer o klask degass eno...

Dalc'hmad, pa vez ul lanw du ben-nag o saotrañ aotchoù ar vro, e vez kavet ur ministr bennag — hag a-wechoù ouzhpenn unan — ewid lâred « e vo kempenn an aod araog an hañv ». Mes petra an diaoul ? An dud ne vewont nemed epad an hañv ? N'eo ket ase ema an dalc'h : Breizh zo gwraet ewid an douristed, setu toud. N'eus ket da glask pelloc'h. Sed e vez red da aod Breizh bezañ net « araog an hañv », pe « a-benn an hañv ». An diskar-amzer, ar gouañv, an newez-amzer zo mareoù deus ar bloaz n'eo ket intereset ar vinistred — nag an douristed — ganto, peogwir e vezont lec'h all er mareoù-se ! Med an hañv ! A-boues bras eo kaoud ur Vreizh tress ar c'hempenn warni epad an hañv. Red eo da Vreizh chom en he flass, ur plass merket dezi gant kolonisation ar Frañs : ul plass ewid an nukleel ur plass all — pe memes heni — ewid an douristed, ur plass ewid an arme...

An dud o chom e-barzh ar vro a vez gwraet Breizh anezi, n'eus den ebed, kostez an Elysée pe Matignon a gement a vije nec'het bras ganto. N'eus ket Bretoned, n'eus nemed Frañsision : ma n'eus ket labour e Breizh, ra gemero Frañsision Vreizh o sac'h war o c'hein, ha lew ! Bras awalc'h eo ar Frañs ewid ma vo kavet

labour n'eus forzh pelec'h gant neb a garo !

Sed ase un dra n'hellomp ket gousañv e mod ebed. Ha perag ar Frañs hebkén ewid ober an dro anezi ? Perag pas an Europ, e-kehid ha m'emaoc'h ganti ? Peogwir e fell da bennoù bras Paris sevel un Europ a varc'hadourien, kenkoulz eo dezo mont beteg penn ganti, hag ober eus tud an Europ baleerien ha foeterien-vro. Pe, neuse, hag ase ne vint ket adu ganeomp, ez eus un Europ all, heni ar pobloù, hag e fell da beb heni eus ar re-mañ bezañ mestr warni he hunan. Pobl Vreizh mestr war he bro, he douar, he zachenn, war ar c'hempenn anezo, war an amzer da-zont anezo. Pobl Vreizh : tud, ha n'eo ket chass.

Labourerien-douar, peskaeterien, artisanted, micherourien, skolataerien ha skolidi, bihan ha bras, kozh ha yaouank. Ar bobl-se, an dud-se ema boutin o interestoù, hag e tle bezañ etre o daouarn an dibab a gevredigezh a fell dezo ober. E-touesk tud ar bobl-se e weler o sevel ur « yoc'h tud o kass war-raog », nerzh enno hag o kerzhoud dorn-hadorn, ma vo roet da dud Vreizh o frankis ha ma vint dibennasket diouzh an hualoù mezhus a zo douzh o chadenniñ : paeoù dister, gwaske-rezh, pladadur... Ar pal a zo hag a chom an emrenerezh : tremen eus ar stad a loened kaset war raog war boues ur gordenn pe gant bazhadoù, d'ar stad a dud en o sav, laouen, responteg hag o kemer krog e-barzh o buhez personel ha boutin.

War an diasezoù-se eo bet dalc'het e Sant-Naser war zouar Breizh, 15^e Kendalc'h an UDB. Eno ez eo bet ad-disklêriet ur wech ouzhpenn an ezomm bras o deus ar pobloù gwasket da vezañ frankiset. Dija, peogwir n'eus hanw kehidall zo nemed eus botadeg Presidant da zont ar Republik C'hall, eo bet diviset gant an UDB poaniañ da lakaad war ar renk, en desped d'an diaesterioù-lesenn hag arc'hant, un den hag a gomzo en hanw oll bobloù hualet ar C'hwec'h-kogn...

